

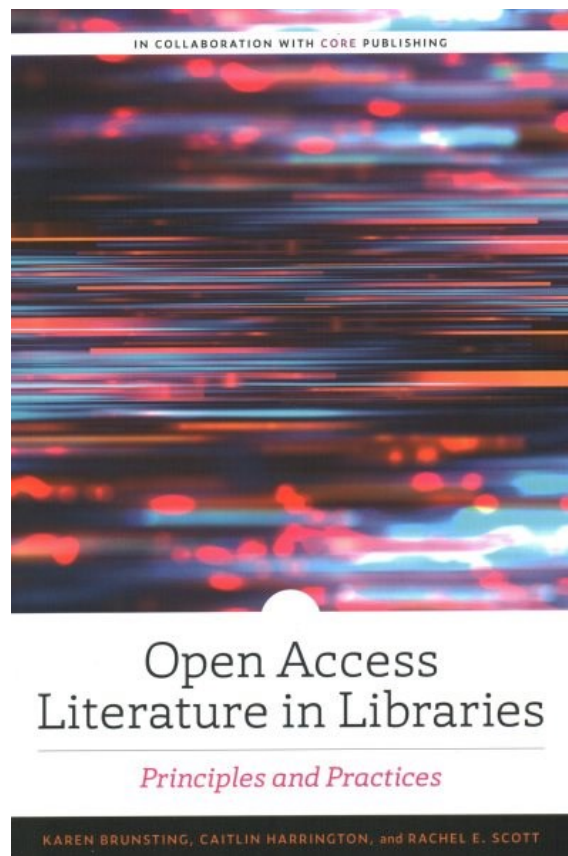
Sanja Kovačević
Knjižnica Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu
skovace@ffzg.hr

ISSN 1845-2434
[CC BY 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

Open Access Literature in Libraries : Principles and Practices / Karen Brunsting, Caitlin Harrington, Rachel E. Scott Core. Chicago : ALA Editions, 2023.

ISBN 9780838939543

Prikaz

Naslovnica preuzeta s mrežne stranice [nakladnika](#)

Iako je tema otvorenog pristupa inherentna samom knjižničarskom radu i djelovanju, odnosno njegovim profesionalnim i etičkim načelima, već dugo tražimo načine kako da tu otvorenost (dostupnost) osiguramo, posebno u segmentu akademskih (sveučilišnih,

visokoškolskih, znanstvenih i specijalnih) knjižnica. Čini se da su pred nama brojne mogućnosti, a zadatak nam je da razvijemo strategije i prakse uzimajući u obzir ograničenja i prepreke koje proizlaze iz političkog i ekonomskog, ali i organizacijskog konteksta. Otvoreni pristup (OP) možda je pred najsloženijim izazovom kada je riječ o znanstvenom izdavaštvu, a relevantne ankete u knjižničarskoj zajednici upućuju na to kako nam generalno nedostaju obuka, razumijevanje i znanje koji bi knjižničarima omogućili da se time kvalitetno i odgovorno bave.

Sve tri autorice dolaze iz okruženja akademskog knjižničarstva. Svjesne prepreka pred kojima se nalazimo, fokusirale su se na strateške i praktične aspekte OP-a u knjižničarskom radu, pokazujući nam kako razumjeti i podržati OP bez obzira na resurse i organizacijski kontekst u kojem radimo. Nakon široke diskusije u knjižničarskoj zajednici na ovu temu, kako navode u predgovoru pod naslovom *Why We Could Not Write a Book on Open Access Policies (Zašto nismo mogle pisati knjigu o politikama OP-a)* odlučile su se za pristup temi knjižnične podrške OP-u kroz načela i prakse. O tome govore i u [intervjuu](#) koji je povodom ove publikacije objavljen u ALA-inu časopisu (u OP-u) [CORE: Library Resources & Technical Services](#) (čija je glavna urednica Rachel E. Scott Core ujedno i jedna od autorica ove knjige).

Otvoreni pristup razvio se u najsloženiji izazov u znanstvenom izdavaštvu, ali i u redovnu djelatnost knjižnica. Premda knjižničari razumiju važnost OP-a, mnogima nedostaju razumijevanje, obuka, dokumentacija i znanje o najboljim praksama koje bi im omogućile da se time pouzdano bave. „Ova knjiga pomaže popuniti tu prazninu, koristeći holistički pristup koji vodi čitatelje kroz korake integriranja OP-a u knjižnične zbirke i održavanja *open access* inicijativa bez obzira na proračun, vrstu ustanove, veličinu zbirke i kapacitet osoblja“, navode autorice. U knjizi objašnjavaju definicije i modele OP-a, vrste podrške, napetosti između slobodnog za čitanje i slobodnog OP-a i druge ključne teme. Čitatelji tako mogu steći znanje o korijenima i razvoju OP-a i kako ga definirati, kao i o pojedinim načinima na koje svoj rad mogu povezati s OP-om; mogu vidjeti gdje postoje odstupanja od povijesne uloge razvoja knjižničnih zbirki te kako OP uskladiti s načelima i praksama razvoja zbirki određene ustanove. Također, daju primjere stvarnih praksi kako su neke knjižnice podržale i integrirale OP u svoje zbirke kroz strategije odabira i aktiviranje naslova i zbirki u OP-u, nuđenje otvorenih obrazovnih resursa (OER) studentima, modele radnih procesa (*workflows*) upravljanja zbirkama, ideje za usklađivanje s institucionalnim repozitorijima i inicijativama OP-a, kao i smjernice o financijskoj potpori sadržajima, inicijativama i platformama u OP-u.

Uvod (*Open Access in Library Collections*) posvećen je definicijama OP-a i njegovim implikacijama na knjižnične zbirke. Premda OP s jedne strane u velikoj mjeri „remeti“ tradicionalne modele akademske komunikacije, s druge strane knjižničarima daje

mnogobrojne nove mogućnosti da unaprijede zbirke i usluge.

U cijeloj knjizi naglašava se važnost razumijevanja lokalnih potreba, vrijednosti te kapaciteta osoba i sistema. Nakon dokumentiranja i analize u prvom poglavlju (*Chapter 1: Collection Development Policies and Open Access*) zbog čega je koncept razvojnih politika zamijenjen principima i praksama, sljedeće poglavlje (*Chapter 2: Open Access and Library Collections: Current Practices*) bavi se upravo strategijama i radnim procesima potrebnima za aktiviranje i održavanje sadržaja u OP-u, načinima pregovaranja te financijskim smjericama za podršku sadržajima, inicijativama i platformama u OP-u.

Središnja poglavlja (*Chapter 3: Open Access Principles; Chapter 4: Open Access Practices*) istražuju, definiraju i nabrajaju postojeće principe i prakse koji su usklađeni s lokalnim potrebama, vrijednostima i kapacitetima, nastojeći ohrabriti i osnažiti knjižničare da identificiraju i revidiraju prakse kako bi se samopouzdanom mogli upustiti u integriranje, promociju, objavljivanje, održavanje i podržavanje sadržaja u OP-u.

Sljedeće poglavlje (*Chapter 5: Diversity, Equity, and Inclusion in Open Access Publishing*) istražuje intersekcije otvorenog izdavaštva (*OA publishing*) s konceptima i praksama diverziteta, jednakosti, inkluzije. Autorice primjećuju da neki modeli i pristupi OP-u, prisutni u akademskom okruženju, nisu obećavajući u pogledu budućnosti OP-a za sve. Knjižničari su sve svjesniji štete koju čine kao čuvari (*gatekeepers*) u tom procesu. „Premda otvoreni pristup nije jednostavno rješenje za kompleksan problem plaćanja i ekskluzivnosti praksi akademske komunikacije, raditi u smjeru otvorenije budućnosti vrijedi truda“, zaključuju autorice.

Zadnje poglavlje (*Chapter 6: Responding with Agility to Open Access Change*) još jedanput naglašava ključne izazove – ponajprije zahtjev da knjižničari budu agilni i ažurni. Autorice nas ohrabruju da ovu knjigu iskoristimo kao inspiraciju jer ona nije sveobuhvatna, a neki aspekti OP-a obrađeni u knjizi u budućnosti će se pokazati boljima ili lošijima. Također, još jedanput naglašavaju kako se kao knjižničari trebamo zalagati da budućnost bude otvorenija i inkluzivnija.

Završno, knjiga je opremljena vrlo temeljitim preporukama za čitanje, podijeljenima po sekcijama (opća literatura, nabava i razvoj zbirke, administracija, katalogizacija, menadžment elektroničkih izvora, institucionalni repozitorij, međuknjižnična posudba, doseg (*outreach*), usluge dostupnosti i javnost, istraživanje, akademska komunikacija) te vrlo korisnim i kvalitetnim predmetnim kazalom.